

“PRABILIS SKAITTOIOP MIELOIOP”

Vos prieš keletą mėnesių į skaitytojų rankas pagaliau pakliuvo Mikalojaus Daukšos “Postilės” prakalbų faksimilės, nors leidybiniai duomenys skelbia, kad “Minties” leidykla šią knygą parengė dar 1990 m.* Kuklus tiražas - vos du tūkstančiai egzempliorių - tikriausiai netenkina visų susidomėjusių šiuo viešai net nepardavinėjamu leidiniu.

Daukšos “Postilėi” lemtis buvo dosni. Žinomiausia “Postilės” dalis - lenkiškoji “Prakalba į malonųjį skaitytoją” (pats Daukša būtų vertęs: “Prabilis skaittoiop mieloioop”) - nebuvo pamiršta nė tarybiniais metais. Recenzuojamos knygos sudarytojas Arnoldas Piročkinas baigiamajame straipsnyje klaidingai nurodė, kad “Prakalbos” ištraukos tik šešto dešimtmečio pradžioje porą kartų pasirodė “Lietuvių literatūros istorijos chrestomatijoje” ir “Mokinio bibliotekos” serijos knygutėje “Senoji lietuvių literatūra”. Iš tikrųjų patrupinta “Prakalba” buvo dar įdėta ir į kitus mokyklinės chrestomatijos leidimus, o visą jos tekstą 1969 m. paskelbė Juozas Jurginis savo knygoje “Istorija ir poezija”, de ja, su “laiko dvasią” atitinkančiais komentarais. Tenka tik stebėtis, kad ir minėtame Arnoldo Piročkino straipsnyje galima rasti abejotinų, ideologiškai angažuotų teiginių. Prie tokių priskirčiau kategorišką katalikybės įvedimo siejimą su lietuvių tautinio identiteto nykimu: “Kol lietuvis laikėsi senosios religijos, jis buvo lietuvis” (p. 39). Turbūt ikirikščioniškas tikėjimas konso-

lidavo skirtingus baltų visuomenės sluoksnius, buvo gimtosios tarmės klestėjimo prielaida. Tačiau keista, kad paties Mikalojaus Daukšos, aukšto katalikų dvasininko, tautinės aspiracijos siejamos su senojo tikėjimo praradimu: “Jis [Daukša] suprato, kad, netekus [senosios] religijos kaip jungties, vienintelė lietuvių tautos būties garantija yra kalba” (p. 40). Straipsnyje radau keletą netikslumų: “Postilės” lenkiškosios “Prakalbos” vertimas į lietuvių kalbą pirmą kartą buvo išspausdintas 1900 m. “Varpo” dviejuose - 7 ir 8 (Piročkinas nurodo tik 7) numeriuose; “patriotiniu manifestu” “Prakalbą” pavadino ne Jan Otrębski, o Aleksander Brückner (remiuosi Jurgio Lebedžio autoritetu²). Beje, straipsnio autorius pagarbiai paminė senosios lietuvių literatūros profesorius, gražiai pratęsdamas jo tyrinėjimus originaliomis mintimis apie spėjamą Daukšos ir XVI a. gudų raštijos atstovų Vasilijaus Tiapinskio bei Simono Budno sąsają.

Po ilgoko kalbėjimo apie neilgą baigiamąjį straipsnį skaitytojas recenzento (o ir sudarytojo) gali paklausti: bet kuo gi išsiskiria ši “Postilės” prakalbų publikacija iš ankstesniųjų? Pirmiausia - spalvotomis faksimilėmis. De ja, niekur nenurodyta, koks spausdinamų fotografijų ir originalo dydžių santykis (faksimilės gerokai mažintos), koks “Postilės” egzempliorius fotografuotas (tik iš aiškiai matomo bibliotekos antspaudo bei nemažų skirtumų tarp išlikusių egzempliorių galima spręsti, kad leidėjai naudojo viena iš VU saugomų “Postilių” - LR 1618), kokios knygos

įrišimą matome naujojo leidinio applanke. Pasigendame ir teksto komentartų - bent tokių, kaip Reginos Koženiausienės knygoje “XVI-XVIII a. prakalbos ir dedikacijos”³ su pakenciamomis faksimilėmis. Šias pastabas galima ir atmesti: juk leidinys ne mokslinis, o reprezentacinis ar pažintinis. Bet jei taip, tai kyla pagunda suabejoti “Prakalbos į malonųjį skaitytoją” vertimo pasirinkimu. Yra, rodos, keturi lietuviški variantai. Vienas jų, 1927 m. parengtas Mykolo Biržiškos, įaugo į mūsų sąmonę. Pokarinei Biržiškos vertimo redakcijai galima priekaištauti dėl keleto sąmoningų ar nesąmoningų netikslumų, tačiau ji itin sklandi ir poetiška, todėl lengvai įsimenama (ne vienas, uolesnio lietuvių literatūros mokytojo paskatinimas, yra nesunkiai mintinai išmokęs jos ištraukas). Sudarytojas Arnoldas Piročkinas pasirinko kitą - Juozo Balčikonio vertimą. Šis, ko gero, tikslesnis, taisyklingesnis, tačiau estetiškai nepriylgsta pirmajam. “Juk tautos laikosi ne žemės derlingumu, ne apdarų įvairumu, ne apylinkių smagumu, ne miestų ir pilių tvirtumu, bet vien vartojimu savo gimtosios kalbos, kuri kelia ir stiprina pilietiškumą, santaiką ir brolišką meilę” - šį Juozo Balčikonio sausakaimišką išverstą garsumą sakinių nesinori nė lyginti su visiems gerai žinomu banguojančiu periodu: “Ne žemės derlingumu, ne drabužių skirtingumu...”

Nenorėčiau, kad pastarąjį apgailėstą kas suprastų, kaip priekaištą knygos rengėjams. Žinoma, mokslinis Juozo Balčikonio vertimas yra reikšmingas ir turėjo būti atgaivintas. Reikalini-

* Daukša M. *Postilės prakalbos*. - V.: Mintis, 1990. - 46 p. - 2 000 egz-2 rb 50 kp.

¹ Jurginis J. *Istorija ir poezija*: Kultūros istorijos etiudai. - V.: Vaga, 1969. - P. 95-

100.

² Lebedys J. *Mikalojus Daukša*. - V.: Valst. grož. liter. I-kla, 1963. - P. 270.

³ Koženiausienė R. *XVI-XVIII a. prakalbos ir dedikacijos*. - V.: Mokslas, 1990. - P. 597-599.